

MILITAIRE INLICHTINGEDIENST

Jaarverslag 1998

1 9 9 8

Voorwoord

Het is mij een genoegen U het tweede jaarverslag van de Militaire Inlichtingendienst (MID) te kunnen aanbieden.

De belangstelling voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is de laatste jaren toegenomen. Dit vergroot de noodzaak van openheid over en een afdoende controle op de rol die deze diensten vervullen. Daarin past een goede interne en externe communicatie, onder meer door het uitbrengen van jaarverslagen.

In 1999 en volgende jaren maakt de MID een veranderingsproces door om te kunnen functioneren als een transparante en doelgerichte organisatie, toegesneden op de eisen die in de huidige tijd aan Defensie worden gesteld.

DE MINISTER VAN DEFENSIE

Mr. F.H.G. de Grave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	5
Politieke en ambtelijke sturing van de MID	7
Controle op de MID	9
Organisatie van de MID	10
Verzamelen en verwerken van informatie door de MID	11
Aandachtsgebieden	14
Crisisbeheersings- en vredesoperaties	18
Proliferatie	21
Exportcontrole	23
Veiligheidsstaak MID	24
Verzoeken in het kader van de WOB	31
Nationale - en internationale samenwerking	33
MID-Archieven	37
Medezeggenschap	41
Personeel en faciliteiten	43
Reorganisatie MID	46

Inleiding

De taakuitvoering van de Militaire Inlichtingendienst is gebaseerd op de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) (Stb 635, 1987) en de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) (Stb 525, 1996). De politieke en ambtelijke leiding van het ministerie bepaalt de inlichtingen- en veiligheidsbehoefte in de Defensie Inlichtingen- en VeiligheidsBehoeft (DIVB). Dit stuk wordt door de minister vastgesteld. Aan de hand van de internationale veiligheidssituatie wordt in de DIVB de behoefte bepaald. De inspanningen van de MID waren het afgelopen jaar vooral gericht op inlichtingen- en veiligheidsanalyses voor de crisisbeheersings- en vredesoperaties waarbij de Nederlandse krijgsmacht is betrokken.

In 1998 werd bij het ministerie van Defensie een aantal onderzoeken ingesteld, waarbij de MID rechtstreeks of zijdelings was betrokken. Het betrof in de eerste plaats een parlementair onderzoek naar het archiefbeheer bij de MID, door een werkgroep uit de Tweede Kamer onder leiding van de heer drs. G. Valk. De werkgroep "Onderzoek Archieven Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten" concludeerde dat het archiefbeheer bij de MID een chaotisch beeld opleverde. Naar de mening van de werkgroep liet ook de toegankelijkheid van de archieven te wensen over. Ter verbetering van het archiefbeheer bij de MID heeft de werkgroep in haar rapport "Beheren en bewerken" van 13 mei 1998 een aantal aanbevelingen gedaan. Op 17 juni 1998 heeft de minister-president, mede namens de minister van Defensie, de reactie van de regering op het rapport aangeboden. De aanbevelingen van de werkgroep zijn overgenomen. Vervolgens is de verbetering van het archiefbeheer bij de MID ter hand genomen. In het hoofdstuk MID-archieven wordt hierop nader ingegaan.

Tot slot werd de MID-doelmatigheidsoperatie van 1995 geëvalueerd. De conclusies en aanbevelingen van deze evaluatie zijn door de minister goedgekeurd en zullen het uitgangspunt vormen voor de in 1999 en volgende jaren door te voeren reorganisatie van de MID. In het laatste hoofdstuk van dit jaarverslag komt de reorganisatie van de MID aan de orde.

Politieke en ambtelijke sturing van de MID

Minister van Defensie

De minister van Defensie draagt de politieke verantwoordelijkheid voor de MID. Het hoofd van de MID verschaft de minister daartoe gevraagd en ongevraagd alle benodigde inlichtingen.

Ministeriële Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (MICIV).

De besluitvorming over de inlichtingen- en veiligheidsdiensten vindt plaats in de MICIV, onder voorzitterschap van de minister-president. De MICIV is in 1998 één maal bijeen geweest. In die vergadering was de ontwerp-Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten aan de orde. Behalve de minister-president maken de ministers van Binnenlandse Zaken, Defensie, Buitenlandse Zaken, Justitie, Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat en Financiën deel uit van de MICIV. De ambtelijke leden van de MICIV zijn de coördinator Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van het ministerie van Algemene Zaken ("de coördinator"), het hoofd BVD en het hoofd MID, alsmede de secretarissen-generaal van de betrokken departementen.

Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN).

Het CVIN wordt voorgezeten door "de coördinator". Het CVIN komt maandelijks in vergadering bijeen. Onderwerpen die in het CVIN aan de orde zijn geweest zijn onder meer: de ontwerp-Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, de archieven van inlichtingen- en veiligheidsdiensten, proliferatie van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen, de situatie in het voormalige Joegoslavië en nationale en internationale dreigingen. Het CVIN bereidt ook de besluitvorming in de MICIV voor.

Het CVIN bestaat uit "de coördinator", de hoofden van de BVD en de MID en vertegenwoordigers van de departementen van Buitenlandse Zaken, Justitie, Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken en Financiën. In 1998 is één maal vergaderd in de zogenaamde CVIN-plus samenstelling, dat wil zeggen inclusief de secretarissen-generaal van de betrokken departementen.

Secretaris-generaal

Het hoofd MID ressorteert onder de secretaris-generaal (SG). De SG en het hoofd MID hebben regelmatig overleg over het functioneren en de activiteiten van de MID. De MID is onderworpen aan de reguliere besturingsinstrumenten binnen Defensie, zoals het Integraal Defensie Plannings Proces (IDPP), het begrotingsproces en het Defensie Materiaalkeuze Proces (DMP). De SG kan richtlijnen en aanwijzingen geven aan het hoofd MID.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

Het hoofd van de MID is belast met de ambtelijke leiding van de MID en houdt daarbij rekening met de richtlijnen en aanwijzingen van de minister en de secretaris-generaal.

Controle op de MID

Artikel 68 van de Grondwet regelt de informatieplicht van de ministers en staatssecretarissen aan de Staten-Generaal, om het parlement in de gelegenheid te stellen de regering te controleren. De minister heeft in 1998 het niet-openbare deel van het jaarverslag vertrouwelijk aan de vaste commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer gestuurd. Incidenteel wordt tussentijds gerapporteerd. De commissie bestaat uit de fractievoorzitters van de PvdA, het CDA, de VVD en D66.

In 1998 hebben de vaste commissies voor Defensie, voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aandacht besteed aan het beleid ten aanzien van en het beheer van de archieven van de MID. De president van de Algemene Rekenkamer oefent jaarlijks controle uit op de geheime financiële uitgaven van de MID.

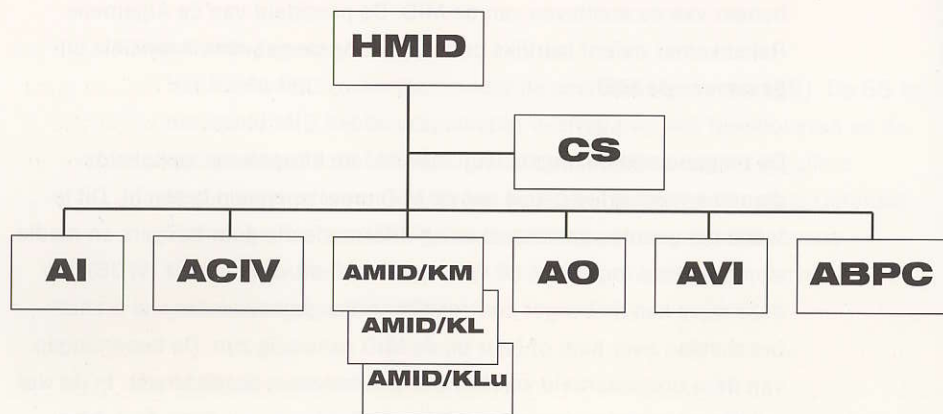
De toegenomen belangstelling voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten heeft ertoe geleid dat de MID meer openheid betracht. Dit is mede het gevolg van verzoeken en informatie die door burgers en media zijn ingediend ingevolge de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). Op deze wijze kan de burger controleren welke gegevens dan wel archiefbescheiden over hem of haar bij de MID aanwezig zijn. De beperkingen van deze openbaarheid van bestuur zijn vervat in dezelfde wet. In de wet is bijvoorbeeld opgenomen dat het verstrekken van gegevens achterwege wordt gelaten indien de veiligheid van de staat in het geding is. In dit jaarverslag is een hoofdstuk opgenomen dat nader ingaat op WOB-verzoeken die de MID in behandeling heeft genomen.

De vernieuwing van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zal de controle op de diensten transparanter maken. Een commissie van toezicht zal controle uitoefenen op het rechtmatig handelen van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Organisatie van de MID

De MID valt organisatorisch onder de centrale organisatie van het kern-departement en is ingevolge het algemeen organisatiebesluit Defensie opgenomen in het ressort secretaris-generaal.

De MID bestaat uit acht afdelingen, waarvan drie zijn geplaatst bij de Koninklijke marine (AMID/KM), de Koninklijke landmacht (AMID/KL) en de Koninklijke luchtmacht (AMID/KLu). De coördinatie van de werkzaamheden geschiedt zowel op afdelingsniveau als op werkniveau.

Verklaring van de afkortingen

HMID: Hoofd MID, CS: Chef staf (tevens plaatsvervangend Hoofd MID), AI: Afdeling Inlichtingen, ACIV: Afdeling Contra-inlichtingen en Veiligheid, AMID: Afdeling MID gepositioneerd bij een krijgsmachtdeel, AO: Afdeling Operaties, AVI: Afdeling Verbindingsinlichtingen, ABPC: Afdeling Beleid, Plannen en Control.

Verzamelen en verwerken van informatie door de MID

Algemeen

De MID verzamelt, analyseert, bewerkt en verwerkt informatie op grond van de behoefte in de DIVB (Defensie Inlichtingen en Veiligheidsbehoefte). De informatie wordt door de afdeling Inlichtingen, de afdelingen MID bij de krijgsmachtdelen en de afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid geanalyseerd. De geanalyseerde gegevens worden vervolgens verwerkt tot inlichtingen- en veiligheidsrapportages, die aan de behoeftezoekers ter beschikking worden gesteld.

Bij het verzamelen van informatie kan gebruik worden gemaakt van open en gesloten bronnen of van de bijzondere bevoegdheden van de MID.

Open bronnen

Het verzamelen van informatie uit open bronnen wordt aangeduid als "open source intelligence" (Osint). De toegankelijkheid van digitale open bronnen, zoals Internet, is de laatste jaren sterk toegenomen. De MID beschikt over een Osint-sectie voor bronnen- en literatuuronderzoek en voor het toegankelijk maken van informatie ten behoeve van de analyse-afdelingen.

Gesloten bronnen

Is de uit Osint verkregen informatie niet tijdig beschikbaar, onvolledig of ontoereikend, dan worden gesloten bronnen geraadpleegd. Dat vereist een wettelijke bevoegdheid. De Gemeentelijke Basisadministratie en de strafregisters zijn voorbeelden van gesloten bronnen. De informatie-stroom die voortkomt uit de samenwerking van de MID met zusterdiensten van andere (Navo-)landen, behoort eveneens tot de informatie uit gesloten bronnen. In het hoofdstuk "Nationale en internationale samenwerking" wordt hieraan kort aandacht besteed.

Bijzondere bevoegdheden

Als de MID de gegevens -of niet tijdig- verzamelt via Osint of gesloten bronnen, dan kan gebruik gemaakt worden van "Human Intelligence" (Humint): het benaderen van mensen die gerichte informatie kunnen achterhalen die voor de MID essentieel wordt geacht. Deze activiteit kan ook noodzakelijk zijn ter bevestiging van al bekende informatie. Dit middel wordt pas na zorgvuldige afweging toegepast. Al deze operationele activiteiten worden vastgelegd in een jaarplan, evenals operatievoorstellen waarvoor goedkeuring van het hoofd van de MID is vereist.

Een andere methodiek van informatieverzameling is de gebruikmaking van verbindingsinlichtingen. Deze wijze van verzamelen van informatie wordt aangeduid als "Communication Intelligence" (Comint): het ongegericht - met een technisch hulpmiddel - ontvangen en opnemen van niet-kabelgebonden telecommunicatie. Bij verbindingsinlichtingen wordt onderscheid gemaakt tussen operationele en strategische verbindingsinlichtingen. Operationele verbindingsinlichtingen richten zich op militaire informatie van operationeel en tactisch niveau. Dat betreft onder meer informatie over strijdkrachten (omvang en slagkracht) van landen waar de Nederlandse krijgsmacht is of kan worden ingezet, bijvoorbeeld ten behoeve van crisisbeheersings- en vredesoperaties. Strategische verbindingsinlichtingen richten zich, volgens wettelijke voorschriften, op militaire en algemene informatie, doorgaans over het potentieel van landen. Een voorbeeld is informatie waaruit blijkt of een land in staat is geavanceerde wapensystemen aan te schaffen waarmee Navo-strijdkrachten in de toekomst kunnen worden geconfronteerd.

Aandachtsgebieden

Algemeen

De MID richt zijn aandacht op landen en regio's, maar ook op specifieke onderwerpen. De aandachtsgebieden van de MID worden bepaald door de taken van de krijgsmacht en de daaraan gerelateerde informatiebehoefte. Daarnaast richt de MID zich op het onderkennen van activiteiten die ten doel hebben de veiligheid of paraatheid van de krijgsmacht te schaden, de beveiliging van gegevens over de krijgsmacht waarvan de geheimhouding is geboden en het bevorderen van een juist verloop van de mobilisatie en de concentratie van onze strijdkrachten.

Over deze aandachtsgebieden worden inlichtingen- en veiligheidsanalyses opgesteld. Het gaat hierbij zowel om ontwikkelingen op politiek, economisch en technologisch gebied en op militair-strategisch, tactisch en operationeel gebied, als om overige veiligheids- en beveiligingsaspecten.

1998

De inlichtingenbehoefte was in 1998 vooral gericht op de voorbereiding op en de deelname aan crisisbeheersings- en vredesoperaties. De MID verzamelt zowel vooraf als in de operationele fase gegevens over de relevante landen of regio's. De inlichtingen- en veiligheidsanalyses spelen een rol bij de besluitvorming over deelname aan operaties en dragen bij tot een doeltreffende inzet van de krijgsmacht.

De voortgaande verspreiding van moderne conventionele wapens en van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen vormen een bedreiging die het streven naar stabiliteit ernstig kan verstoren. Vooral de proliferatie van nucleaire technologie en materialen vanuit de Russische Federatie is een punt van aanhoudende zorg. Deze zorg betreft evenzeer internationaal terrorisme en landen die het terrorisme steunen.

Balkan, het Midden-Oosten en Noord Afrika

Onderzoek werd verricht naar de Balkan, het Midden-Oosten en Noord-Afrika. De belangrijkste aanleiding was de (mogelijke) inzet van de krijgsmacht bij crisisbeheersings- en vredesoperaties, de instabiliteit in deze regio's en de mogelijke gevolgen voor Europa. De MID volgt de ontwikkelingen op de Balkan op de voet vanwege de mogelijke deelname van de Nederlandse krijgsmacht aan de vredesmacht in Kosovo (KFOR). De MID brengt samen met de militaire inlichtingendiensten van de Navo-partners de veiligheidsrisico's aldaar in kaart. Bij ontplooiing van deze vredesmacht zullen de Nederlandse commandanten door de MID ter plaatse worden ondersteund.

Midden-Oosten

Een aantal landen in het Midden-Oosten heeft programma's ontwikkeld voor nucleaire, chemische en biologische (NBC) wapens. De dreiging die hier vanuit gaat neemt toe, als deze landen ook kunnen beschikken over ballistische raketten en vliegtuigen waarmee de wapens kunnen worden ingezet. Europa, maar ook de handelsroutes naar het westen, komen hierdoor binnen het bereik van deze wapens te liggen. De instabiliteit in deze regio wordt mede veroorzaakt door Irak. De militaire dreiging die van het Irakese regiem uitgaat, houdt verband met de ontwikkelingsprogramma's van massavernietigingswapens.

De VN-wapeninspecteurs hebben hun inspectiewerkzaamheden moeten

staken. In 1998 heeft dit geleid tot een gewapende confrontatie tussen Irak en de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. De verwachting is dat de instabiliteit in deze regio in 1999 zal voortduren.

De ontwikkelingen worden door de MID nauwgezet gevolgd, mede gelet op het risico dat uitgezonden militaire eenheden kunnen worden geconfronteerd met een tegenstander die over dergelijke wapens beschikt en bereid is ze in te zetten.

Noord-Afrika (Westelijke Sahara)

Over de Westelijke Sahara werd een risico-analyse opgesteld vanwege de mogelijke deelname van de krijgsmacht aan een internationale (VN) troepenmacht. Deze troepenmacht zou worden ingezet ter ondersteuning van een ongestoorde uitvoering van een referendum.

Problemen bij het vaststellen van de kieslijsten en meningsverschillen over welke stammen aan het referendum mogen deelnemen, hebben dit proces vertraagd, waardoor het besluit tot ontplooiing van een internationale (VN) troepenmacht voor onbepaalde tijd is uitgesteld.

Russische Federatie

De ontwikkelingen in de Russische Federatie worden nog steeds nauwlettend gevolgd, gezien het belang voor de stabiliteit en de veiligheid in Europa. Aandacht werd besteed aan de actuele politieke en economische ontwikkelingen, de politieke stabiliteit in Rusland en de situatie binnen de Russische krijgsmacht. In dat kader zijn analyses opgesteld over het defensie- en veiligheidsbeleid, de defensie-inspanning, de Russische opstelling ten aanzien van de uitbreiding van de Navo, en de relaties tussen Rusland en de overige staten van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). De MID besteedt voorts aandacht aan de verspreiding van (de kennis over) nucleaire, biologische en chemische wapens.

De financiële en economische problemen in de Russische Federatie hebben gevolgen voor de omvang en de instandhouding van de strijdkrachten. De conventionele strijdkrachten zijn de laatste jaren sterk ingekrompen. Het instandhouden van deze strijdkrachten en het onderhouden van de militaire infrastructuur vormen voor de Russische Federatie een probleem. In toenemende mate wordt daarom binnen de Federatie het belang van nucleaire afschrikking onderstreept. Het nucleaire potentieel compenseert de gebrekkige inzetbaarheid van de conventionele strijdkrachten.

Latijns-Amerika

De veiligheidssituatie van de overzeese Koninkrijksdelen en de daar aanwezige onderdelen van de Nederlandse krijgsmacht waren ook in 1998 aanleiding de militaire en veiligheidspolitieke ontwikkelingen in Latijns-Amerika en het Caribische gebied nauwgezet te volgen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de veiligheid van Nederlandse militairen in het gebied. Bij de bestrijding van de drugshandel in deze regio speelt Nederland een belangrijke rol. De MID ondersteunt deze activiteiten.

Crisisbeheersings- en vredesoperaties

De Chef Defensiestaf (CDS) is belast met de planning, de beleidsadvies- en uitvoering over de militaire aspecten en (het toezicht op) de uitvoering van crisisbeheersings- en vredesoperaties. De coördinatie en sturing van deze operaties vindt plaats in het Defensie Crisisbeheersingcentrum (DCBC). De MID ondersteunt het DCBC op 24-uursbasis op het gebied van inlichtingen en contra-inlichtingen en veiligheid en heeft daartoe een MID-vertegenwoordiging in de directe omgeving van het DCBC geplaatst. Het belang van goede samenwerking tussen MID en de Defensiestaf is door de aanbevelingen in het rapport Van Kemenade onderstreept.

De MID heeft personele ondersteuning geleverd aan diverse VN-operaties waaraan Nederland deelneemt, waaronder die in het Voormalig Joegoslavië en Cyprus.

Briefings/Debriefings

Bij de inzet van Nederlands defensie personeel in internationale crisisbeheersings-, humanitaire en vredesoperaties heeft de MID ook een veiligheidsbevorderende taak. Het defensiepersoneel dat in 1998 werd uitgezonden voor deze operaties kreeg voorafgaande aan de uitzending of de operatie een briefing waarin de specifieke veiligheidsrisico's in het inzetgebied aan de orde kwamen. Naast de gebruikelijke briefings die zijn gericht op operaties in het voormalig Joegoslavië, zijn er ook briefings verzorgd voor uit te zenden eenheden/personen naar Cyprus, Israël, de Golan en UNDOF en voorbereiding op de mogelijke uitzending van een eenheid (onder auspiciën van de VN) naar de westelijke Sahara. De uitvoering van deze VN-missie - en dus de Nederlandse deelname - is voor onbepaalde tijd opgeschort.

Bij deze briefings wordt speciale aandacht besteed aan personele en materiële veiligheid, de omgang met gerubriceerde gegevens en het gedrag ten opzichte van de lokale bevolking.

In 1998 is een groot deel van het terugkerend personeel, nog voor terugkeer, in het operatiegebied zelf gedebriefd. Alleen individueel uitgezonden personeel is pas na terugkeer in Nederland gedebriefd. Het doel van deze debriefing is meer inzicht te krijgen in de lokale veiligheidssituatie en contra-inlichtingendreiging, zodat kan worden vastgesteld in hoeverre aanvullende maatregelen dienen te worden getroffen. In een aantal gevallen is dit aanleiding geweest voor een nader onderzoek door MID-personeel.

BOSNIË/HERZEGOWINA

Sinds 20 december 1996 is een door de Navo geleide vredesmacht voor Bosnië/ Herzegowina actief. Deze vredesmacht, Stabilisation Force (SFOR), heeft een mandaat van de VN-veiligheidsraad. SFOR is de opvolger van de Implementation Force (IFOR) die tot taak had voorbereidingen te treffen voor de inzet van SFOR. SFOR wordt geleid door de Supreme Allied Commander Europe (SACEUR). Deze vredesmacht levert een actieve bijdrage aan het stabiliseren van de vrede en helpt de civiele wederopbouw. De Nederlandse bijdrage aan de Navo-vredesmacht in Bosnië/Herzegowina omvat circa 1350 personen. Ook de Koninklijke luchtmacht neemt aan de vredesmacht deel, met een helikopterdetachement (AH-64 Apache) dat is gestationeerd in Tuzla. In Italië was in 1998 op de vliegbasis Villafranca een F-16-detachement gestationeerd ten behoeve van controlevluchten en luchtsteun in dit gebied. Dit detachement is inmiddels overgebracht naar de vliegbasis Amendola, eveneens in Italië. Op nationaal niveau, dus onder Nederlands commando, zijn een contingentscommando en een detachement van de Koninklijke marechaussee uitgezonden.

De MID levert ter plaatse contra-inlichtingen en militaire veiligheidssteun aan het "Allied Military Intelligence Battalion" (AMIB/SFOR), de "National Intelligence Cell" (NL/NIC) en het Nederlandse bataljon.

De lokale commandanten worden door MID-medewerkers ter plaatse ondersteund. Daarnaast houden MID-medewerkers debriefings in het uitzendgebied onder het personeel. Uit deze debriefings wordt na analyse een actueel beeld gedistilleerd van de lokale veiligheidssituatie. De MID stelt ook contra-inlichtingenanalyses op voor de politieke en militaire leiding van het departement.

Cyprus

Sinds juli 1998 neemt Nederland met een compagnie, ter sterkte van 97 man, deel aan UNFICYP (United Nations Forces in Cyprus). De totale sterkte van UNFICYP bedraagt ongeveer 1200 militairen. In 1998 heeft vooral de voorgenomen plaatsing door de Grieks Cyprioten van SA-300-raketten de spanning tussen Turkije en Griekenland doen oplopen. Naast het volgen en analyseren van deze ontwikkelingen zijn in 1998 in het operatiegebied ook debriefings gehouden onder het uitgezonden personeel.

Proliferatie

De MID bestudeert proliferatie vooral met het oog op de betekenis ervan voor de Nederlandse krijgsmacht. Het garanderen van een optimale bescherming van Nederlandse troepen waar ook ter wereld, zonder de gevechtskracht tekort te doen, staat daarbij voorop. Ondanks internationale verdragen, zoals het nucleaire Non-Proliferatieverdrag (NPV), het Biologische-Wapensverdrag (BWV) en het Chemische-Wapensverdrag (CWV), zijn massavernietigingswapens in de directe omgeving van de meeste brandhaarden in de wereld nog steeds nadrukkelijk aanwezig. Steeds meer landen beschikken over inzetmiddelen met een groot bereik. Inmiddels is het praktisch gezien al mogelijk een afstand van 1000-1500 km te bereiken (prototypen), terwijl in een aantal landen de plannen klaar liggen voor raketten met een bereik tussen 2000-4000 km (IRBM's). De technologieën die daarvoor nodig zijn, worden nu al ontwikkeld en verkocht.

Om de risico's die Nederlandse troepen lopen elders in de wereld zo goed mogelijk te kunnen beoordelen, houdt de MID ook op het gebied van massavernietigingswapens een zo compleet mogelijk wereldbeeld bij. Een deel van deze activiteiten leent zich voor samenwerking met de BVD (het niet-specifiek militaire aspect).

Ook landen die bewust of onbewust grondstoffen, onderdelen, productiemiddelen, technologie, kennis of kunde (kunnen) leveren, worden gevolgd. Een voorbeeld is Rusland. Terwijl Rusland in het verleden bepaalde proliferatielanden bewust heeft geholpen met middelen, technologie en adviseurs, speelt het nu duidelijk een meer terughoudende rol. Officieel houdt Rusland zich aan de geldende non-proliferatie afspraken. Sinds 1995 is het bijvoorbeeld lid van het controleregime op rakettechnologie (MTCR). Niettemin zijn er sindsdien nog zoveel proliferatievoorvallen geweest, dat de verdenking rees dat Moskou zich niet aan de aangegane verplichtingen wenste te houden. Enerzijds kunnen deze incidenten worden herleid tot de ondoelmatigheid van de controlerende organen, anderzijds lijkt er soms ook een zekere politieke opportuniteit in het spel te zijn. Op chemisch en biologisch gebied ligt dit weer anders. Rusland is nog niet geaccepteerd als lid van de Australië-groep (een export-controleregime op chemisch en biologisch gebied). Niettemin houdt Rusland zich, als teken van goede wil, in grote lijnen aan dit regime.

Andere landen die de aandacht van de MID hebben, zijn onder meer China en Noord-Korea. Ook samenwerkingsverbanden tussen proliferatielanden, al dan niet in regionaal verband, worden gevolgd.

Vanwege de beschikbare kennis, met name op chemisch en biologisch gebied, werkt de MID samen met het Prins Maurits Laboratorium van TNO om de bescherming van de Nederlandse militair te kunnen blijven garanderen.

Een geheel ander aspect is de proliferatie van conventionele wapens. Dit aspect spreekt iets minder tot de verbeelding dan de proliferatie van massavernietigingswapens. Niettemin besteedt de MID hieraan de nodige aandacht. Het Wassenaar Arrangement (WA), waaraan meer dan dertig landen deelnemen, is een instelling die de proliferatie van conventionele wapens probeert tegen te gaan. Ook "dual-use" goederen en technologie maken deel uit van dit arrangement.

Export-controle en non-proliferatieregimes

Algemeen

In 1998 was in het kader van de algemene informatie-uitwisseling van het Wassenaar Arrangement voor de eerste maal sprake van een "inlichtingen-overleg". De MID - in samenwerking met de BVD - heeft tijdens deze bijeenkomsten de overige landen inzicht gegeven in de Nederlandse aanpak van de illegale wapenhandel en de bestrijding van de doorvoer van conventionele wapens.

Hieruit voortvloeiend is het Nationaal Overleg ter Voorkoming en Bestrijding van de Illegale Handel in Conventionele Wapens ingesteld. De MID neemt hier aan deel.

Gerubriceerde defensie-opdrachten

De MID maakt regels en oefent controle uit op Nederlandse bedrijven die, al dan niet in internationaal verband, gerubriceerde defensie-opdrachten uitvoeren. In dat kader wordt samengewerkt met de BVD waarbij een uniforme werkwijze en benadering centraal staan.

De internationale (Europese) defensie-industrie ontwikkelt zich door middel van integratie en rationalisatie tot een doelmatige en concurrerende industrie. Als gevolg daarvan en mede door de vrije uitwisseling van personen en arbeid zoals vastgelegd in de EU regelgeving, zijn nieuwe beveiligingsbehoeften ontstaan. Bij specifieke projecten die worden uitgevoerd binnen een aantal EU of Navo-landen, kan behoefte bestaan aan expertise van personen en bedrijven uit andere landen. De beveiliging van gerubriceerde gegevens kan daarbij een belemmerende factor vormen.

De onstuimige groei van de informatietechnologie en de ontwikkeling van de elektronische snelwegen dragen ertoe bij dat steeds meer informatie elektronisch wordt uitgewisseld. Het bedrijfsleven vraagt de overheid met hoge prioriteit zorg te dragen voor goedgekeurde beveiligingssoft- en hardware om gerubriceerde informatie op veilige wijze over te dragen.

Voor het internationale overleg over dit soort beveiligingsmaatregelen is de MISWG ("Multinational Industrial Security Working Group") opgericht, waaraan de MID deelneemt. Ook in Navo-verband is dit een actueel onderwerp waaraan grote aandacht wordt besteed. Knelpunten zijn de huidige wet- en regelgeving in de verschillende landen die onder meer het gebruik van bepaalde beveiligingstechnologieën door particulieren verbieden.

Algemeen

De contra-inlichtingen- en veiligheidsstaak richt zich op het beschermen, instandhouden en bevorderen van de veiligheid en de integriteit van de defensie-organisatie. Deze taak wordt uitgevoerd door de afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid en de bureaus Veiligheid van de afdelingen van de MID bij de krijgsmachtdelen.

Bij het uitvoeren van de contra-inlichtingen- en veiligheidsstaak gaat het onder meer om het verrichten van veiligheidsonderzoeken, het verzamelen van gegevens om schade aan de veiligheid en de paraatheid van de krijgsmacht te voorkomen en het adviseren van de Chef Defensiestaf en de bevelhebbers van de krijgsmachtdelen over een doeltreffend veiligheidsbeleid en een goede industrieveiligheid.

De bureaus veiligheid bij de afdelingen van de MID bij de krijgsmachtdelen ondersteunen hun krijgsmachtdeel op het gebied van militaire veiligheid. Er wordt op toegezien dat commandanten tijdig de noodzakelijke informatie ter beschikking wordt gesteld om beveiligingsmaatregelen te kunnen treffen.

Buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten vormen nog steeds een risico voor Nederland en zijn defensiebelangen. Ook in 1998 is vastgesteld dat de Russische inlichtingendiensten in Nederland actief zijn. In incidentele gevallen werd bij het verzamelen van informatie gebruik gemaakt van heimelijke methodieken. De Russische diensten richten zich naast het verzamelen van economische, militaire en technologische informatie vooral op het verwerven van politieke gegevens. Voorzover deze activiteiten zich richten op de krijgsmacht, zullen zij een punt van aandacht blijven voor de MID. Op dit terrein wordt samengewerkt met de BVD en enkele Navo-partners.

Terrorisme

In beginsel valt terrorismebestrijding in Nederland buiten het takenpakket van de MID. In die gevallen dat een bedreiging van de defensiebelangen in Nederland of het buitenland aan de orde was, is samengewerkt met de BVD of de buitenlandse zusterdiensten. In 1998 deden zich enkele bedreigingen voor. Ten behoeve van de BVD voerde de MID in 1998 enige ondersteunende activiteiten uit. De MID concentreerde zich in dit kader op het mogelijke gebruik van massavernietigingswapens door terroristen.

Anti-militarisme

In 1998 bleven anti-militaristische acties de aandacht van de MID opeisen. In totaal werden 105 acties geregistreerd (in 1997 waren dat er 80 en in 1996: 97). Opvallende of nieuwe actievormen werden in 1998 niet vastgesteld. Opmerkelijk was wel dat, onder meer vanwege het naderende millennium, de actievoerders de kernwapenproblematiek hebben herontdekt als actiethema. Als vanouds moesten bij knip-, klad- en vernielingsacties vooral hekwerken en banden van militaire voertuigen het ontgelden. Ook waren er enkele bezettingsacties. Een kleine groep anti-militaristen, die al jarenlang betrokken is bij tegen defensie gerichte vernielingsacties, wordt hiervoor verantwoordelijk gehouden. Om de daders te ontmoedigen, wordt getracht de veroorzaakte schade op hen

te verhalen. Ondanks het toegenomen aantal anti-militaristische acties kan nog steeds worden gesteld dat het anti-militarisme een beperkt draagvlak heeft in de samenleving.

Rechts-extremisme

In 1998 kwam het tot enkele rechts-extremistische uitingen binnen Defensie. Vastgesteld is dat het niet om politiek geïnspireerd optreden ging, maar om "macho"-gedrag.

Militaire veiligheid

In het kader van de veiligheidsbevorderende taak die de MID vervult ten opzichte van de Nederlandse krijgsmacht zijn er diverse onderzoeken ingesteld naar veiligheidsincidenten en voorvallen die de belangen van de defensie-organisatie zouden kunnen schaden. Ter voorkoming van dergelijke situaties zijn commandanten met advies ondersteund.

Ook bij grote manifestaties, zoals de vlootdagen, de jaarlijkse nationale taptoe en open dagen, heeft MID-personeel invulling gegeven aan deze taak.

De MID verricht ook werkzaamheden op het gebied van de (militaire) veiligheid ten behoeve van de bevelhebbers van de krijgsmacht delen. De praktische uitvoering van de beveiligingsmaatregelen is overigens geen MID-taak; iedere zelfstandige commandant is verantwoordelijk voor de veiligheid binnen zijn organisatie.

Informatiebeveiliging

De bedrijfsprocessen van het ministerie van Defensie worden in toenemende mate afhankelijk van een betrouwbare werking van de informatievoorziening. Het is daarom van belang de betrouwbaarheid (beschikbaarheid, integriteit en exclusiviteit) van de gebruikte informatiesystemen en de daarin opgenomen informatie te controleren. Aandachtspunten hierbij zijn de mogelijkheden op het gebied van uitwisseling, vergaring, verspreiding, onthouding of manipulatie van informatie. Om de informatievoorziening van Defensie op een goede manier te kunnen beveiligen zijn samenhangende technische-, organisatorische- en procedurele beveiligingsmaatregelen van kracht. Deze maatregelen moeten de dreigingen kunnen pareren zonder de bedrijfsvoering te belemmeren. Om de risico's en dreigingen van hoogtechnologische middelen te inventariseren beschikt de MID over een sectie Technische Analyse. Deze sectie is tevens betrokken bij de controle van beveiligingsmaatregelen. Ten behoeve van deze controles is het "Redteam" opgericht.

Veiligheidsonderzoeken

De Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo), Stb 1996, 525, voorziet met ingang van 1 februari 1997 in procedures voor de aanwijzing van een vertrouwensfunctie en voor het verrichten van een veiligheidsonderzoek dat uitmondt in het afgeven, het weigeren of het intrekken van een verklaring van geen bezwaar.

De wet bevat een uniforme regeling voor veiligheidsonderzoeken voor de overheids-sector en de particuliere sector. Veiligheidsonderzoeken worden ingesteld naar personen die een vertrouwensfunctie (gaan) vervullen (zie de tabel op blz 20). Daarnaast worden veiligheidsonderzoeken ingesteld naar personen in het kader van de toegang tot militaire installaties en het verrichten van werkzaamheden op of aan militaire installaties.

Schriftelijke besluiten

De schriftelijke besluiten die worden genomen in het kader van de Wvo vallen onder de werking van de Algemene wet bestuursrecht (Awb), wat onder meer betekent dat de rechtsmiddelen, bezwaar en beroep hierop van toepassing zijn. Ten opzichte van de oude situatie zijn de rechtsmiddelen voor een belanghebbende verruimd. Immers, naast de bezwaarschriftprocedure kan thans ook beroep worden ingesteld bij de sector bestuursrechtspraak van de rechtbank. In 1998 heeft dit duidelijk geleid tot werklastverzwaring bij de MID.

In 1998 voerde de MID 20.364 veiligheidsonderzoeken uit (zie de tabel op blz 21). De stijging van het aantal onderzoeken ten opzichte van 1997 met 2.500 werd voornamelijk veroorzaakt door de toegenomen wervingsinspanningen voor BBT-militairen.

Vertrouwensfunctie

Aan 48 sollicitanten naar een militaire functie werd, met name op grond van justitiële antecedenten, de verklaring van geen bezwaar geweigerd. Bij sollicitaties naar een burger-functie gebeurde dit in vier gevallen. In twee gevallen werd de verklaring van geen bezwaar ingetrokken. Negen personen dienden een bezwaarschrift in tegen een weigering of intrekking van de verklaring. In vier zaken werd het bezwaar afgewezen en in vijf zaken is de procedure nog niet afgerond.

De minister van Defensie stelt de vertrouwensfuncties bij het ministerie door middel van een aanwijzingsbesluit vast. Elke militaire functie is een vertrouwensfunctie.

Voor de burgerfuncties geldt dat per functie (of cluster van functies)

wordt vastgesteld of het om een vertrouwensfunctie gaat. In totaal is bij het ministerie van Defensie circa 80% van het aantal burgerfuncties aangewezen als vertrouwensfunctie.

Onderzoek vertrouwensfuncties

De Wvo, de aandacht voor de ambtelijke integriteit en de herstructurering en verkleining van de krijgsmacht noodzaken tot een herwaardering van de vertrouwensfuncties bij het ministerie van Defensie. Hierbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan integriteitsbewaking. Voor de herwaardering is een projectgroep ingesteld.

In 1998 heeft de Centrale organisatie van het ministerie van Defensie het herwaarderingsproces nagenoeg voltooid en is het grootste deel van de vertrouwensfuncties aangewezen. Bij de Koninklijke marechaussee werd het proces in 1998 helemaal voltooid. De onderzoeken bij de overige krijgsmachtdelen worden thans uitgevoerd. Naar verwachting wordt bij de Koninklijke marine het proces in 1999 voltooid en bij de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht in 2000. Ook bij het Defensie Interservice Commando (DICO) wordt thans het onderzoek uitgevoerd en is inmiddels een deel van de vertrouwensfuncties aangewezen.

Als onderdeel van het veiligheidsonderzoek worden onder meer de justitiële antecedenten onderzocht die een reden kunnen zijn om de verklaring van geen bezwaar te weigeren of in te trekken. In 1997 heeft de minister van Defensie twee beleidsregelingen over de beoordeling van justitiële antecedenten vastgesteld. Het betreft een algemene beleidsregeling voor de Koninklijke marine, Koninklijke landmacht, Koninklijke luchtmacht, inclusief de Centrale organisatie, en een aangescherpte versie voor de Koninklijke marechaussee.

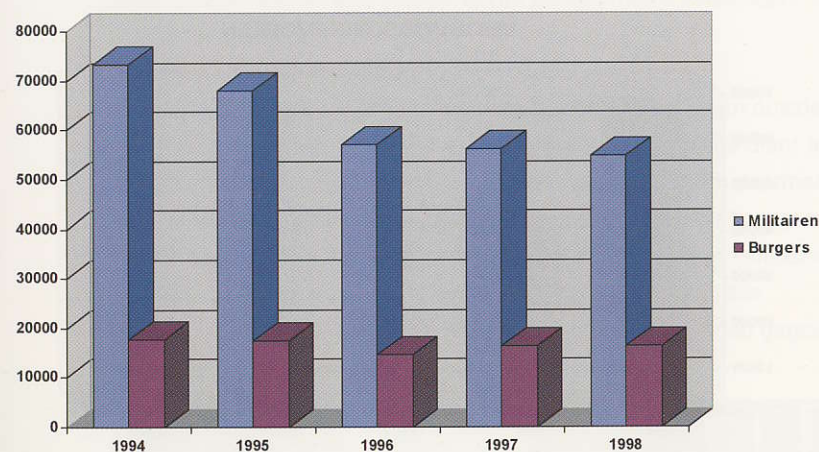
Overzicht vertrouwensfuncties in aantallen

JAAR	1994	1995	1996	1997	1998
Militairen	73340 ¹⁾	67930	56987	56166	54853 ²⁾
Burgers (80%)	17664	17468	14550	16164	16376

¹⁾ inclusief dienstplichtigen

²⁾ verdeeld in: BOT (Beroeps Onbepaalde Tijd) 33320 en BBT (Beroeps Bepaalde Tijd) 21533

VERTROUWENSFUNCTIES

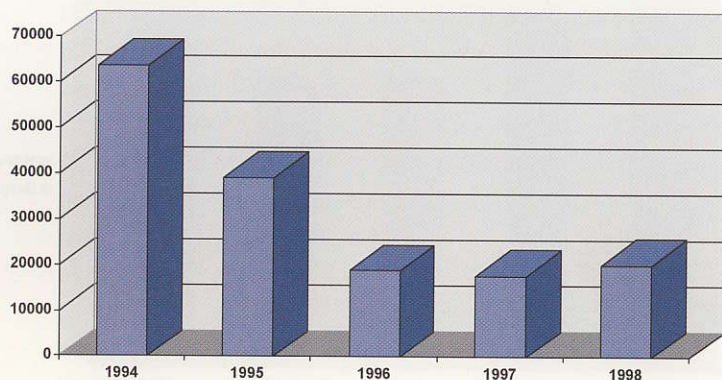

In 1998 is aan beide beleidsregelingen een artikel toegevoegd waarin is vastgelegd dat bij de beoordeling van justitiële antecedenten daterend van voor 25 mei 1997 (datum inwerkingtreding beleidsregelingen) het voor deze datum vigerende beleid wordt gehanteerd.

Overzicht veiligheidsonderzoeken

JAAR	1994	1995	1996	1997	1998
	63749	39011	18922	17817	20364

VEILIGHEIDSONDERZOEKEN

Verzoeken in het kader van de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB)

Algemeen

In 1998 zijn twaalf verzoeken op basis van de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) afgehandeld. Dit betrof naast inzageverzoeken in eigen dossier tevens verzoeken om inzage over bepaalde thema's. Daarnaast was de MID regelmatig betrokken bij de interdepartementale behandeling van verzoeken die bij andere ministeries waren ingediend en raakvlakken hadden met de MID. Ook werden zes bezwaarschriften op initiële beschikkingen afgehandeld waarbij de MID was betrokken. Voorts is in maart 1998 overleg gevoerd met vertegenwoordigers van de Vereniging Voorkom Vernietiging (VJV) over de afhandeling van de bij de MID berustende VJV-inzageverzoeken. De VJV heeft bij deze gelegenheid onder meer een actuele lijst van verzoekers en de context waarin deze door de MID menen te zijn geregistreerd toegezegd.

Randvoorwaarde bij een verzoek

Bij een beslissing over een verzoek om inzage van het eigen dossier staat voorop, dat iedere informatieverstrekking achterwege dient te blijven als daardoor het goed functioneren van de MID, en daarmee de veiligheid van de Staat, zou kunnen worden geschaad. Dit brengt met zich dat bronnen en werkwijzen, en vooral ook het actuele kennisniveau van de MID, geheim dienen te blijven. Er kan dus niet worden meegedeeld of de MID met betrekking tot actuele dreigingen gegevens over iemand heeft vastgelegd.

Beleid tot 27 november 1998

Tot 27 november 1998 was het beleid dat deze gegevens mogelijk aan betrokkene konden worden verstrekt, indien een verzoek om informatie betrekking had op gegevens die waren vastgelegd in relatie tot een maatschappelijke context die met het oog op de taakuitvoering van de MID niet langer als actueel wordt beschouwd. Daarom werden verzoekers in de gelegenheid gesteld duidelijk te maken in welke context zij dachten onder de aandacht van de MID te zijn gekomen, of hun verzoek tenminste te beperken tot niet-actuele gegevens.

Beleid na 27 november 1998

De rechtbank 's-Hertogenbosch heeft echter op 3 juni 1997 bepaald dat ook verzoekers die geen contexten opgeven en niet expliciet akkoord gaan met een beperking van hun verzoek tot niet-actuele gegevens recht hebben op inzage in deze niet-actuele gegevens. In een dergelijk verzoek dient volgens de rechtbank door het bestuursorgaan ambtshalve een beperking tot niet-actuele gegevens te worden gelezen.

De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in beroep de uitspraak van de rechtbank 's-Hertogenbosch op 27 november 1998 bevestigd. De Raad van State heeft overigens wel uitdrukkelijk ingestemd met het beleid geen gegevens te verstrekken die zicht kunnen bieden op het actuele kennisniveau (+ bronnen en modus operandi). Het niet-vrijgeven van persoonsgegevens van derden blijft vast beleid.

De wijze van afhandeling van inzageverzoeken en de screening van dossiers is identiek aan de wijze waarop de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) inzageverzoeken in eigen dossier afhandelt. Hierover zal ook in 1999 regelmatig worden overlegd met de BVD.

Nationale en internationale samenwerking

Algemeen

Teneinde met de beschikbare mensen en middelen de taken doelmatig uit te voeren, wordt intensief samengewerkt met nationale en internationale organisaties en is tevens sprake van samenwerking in Koninkrijksverband.

Samenwerking in nationaal verband

Ministerie van Buitenlandse Zaken

De samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken had betrekking op het verrichten van landenstudies in het kader van het nationale veiligheidsbeleid. De samenwerking wordt in 1999 voortgezet.

Ministerie van Financiën

De MID werkt samen met de Centrale Dienst In- en uitvoer (CDIU) van het ministerie van Financiën op het terrein van de proliferatie van strategisch militair materieel dat onder de exportregelgeving valt.

Ministerie van economische zaken

De MID werkt samen met de Economische Controledienst (ECD) bij de controle op de export van strategische goederen. Daarnaast is de MID betrokken bij risico-analyses van militair strategisch materieel.

Binnenlandse Veiligheidsdienst

De Militaire Inlichtingendienst werkt nauw samen met de Binnenlandse Veiligheidsdienst. In 1998 zijn de belangrijkste vormen van samenwerking:

- * Wet- en regelgeving zowel nationaal als internationaal (Wiv, Wvo, archiefbeheer, NAVO-voorschriften), en de afstemming van Wob-verzoeken;
- * Het verrichten van landenstudies;
- * Onderzoek naar de proliferatie van conventionele en massavernietigingswapens;
- * Gezamenlijke operationele activiteiten;
- * Het exportbeleid van strategische goederen;
- * Technische ondersteuning;

- * Vaststelling van Contra-Inlichtingenrisico's;
- * Industrieveiligheid.

In interdepartementaal verband draagt de MID, onder andere in de Technische Evaluatie-commissie (TEC) van het Nationaal Coördinatiecentrum (NCC) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, bij aan de formulering van bewakings- en beveiligingsadviezen voor objecten en personen, voor wie de overheid een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. De bijdrage van de MID is daarbij vooral gericht op defensie-gerelateerde objecten, personen en activiteiten.

De MID heeft met betrekking tot encryptie en signaalanalyse een vergaande samenwerking met de Binnenlandse Veiligheidsdienst, het Gerechtelijk Laboratorium (GL) en het Nationaal Bureau voor Verbindingsbeveiliging (NBV).

Samenwerking in Koninkrijksverband

In 1998 hebben de hoofden van de Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen en de Veiligheidsdienst Aruba met het hoofd van de Militaire Inlichtingendienst in Den Haag de in 1997 tot stand gekomen samenwerkingsovereenkomst geëvalueerd. Tijdens de bijeenkomst werd vastgesteld dat de samenwerking tot wederzijdse tevredenheid verloopt.

Internationale samenwerking

Navo, WEU en VN

Internationale verdragen en bondgenootschappelijke samenwerking geven aan de activiteiten van Defensie en daarmee van de MID een grensoverschrijdend karakter.

In het kader van Navo-, VN-, en Weu-operaties of anderszins zet Defensie Nederlandse militairen overal ter wereld in. Om die inzet zo effectief maar ook zo veilig mogelijk te maken, is de internationale informatie-uitwisseling van groot belang. Daartoe neemt de MID deel aan verschillende overlegfora. Voorts levert de MID binnen Navo-organen en -eenheden personele ondersteuning op het gebied van inlichtingen en veiligheid.

Bondgenootschappelijke samenwerking

De militaire inlichtingendiensten van de Navo stellen jaarlijks onder auspiciën van de International Military Staff een rapport op over de veiligheidsrisico's waarmee de Navo naar verwachting de komende vijf tot tien jaar zal worden geconfronteerd.

Dit rapport vormt de grondslag van de politieke en militaire besluitvorming in Navo-verband over de door de lidstaten te leveren defensie-inspanning en de daaruit voortvloeiende "force-planning". De MID is de

afgelopen jaren nauw betrokken geweest bij de Navo-beoordeling van de militaire en veiligheidspolitieke gevolgen van de omwentelingen in het voormalig Oostblok. De MID leverde een bijdrage aan de herwaardering van de dreiging die van de Sovjet-Unie uitging.

Op het gebied van inlichtingen, contra-inlichtingen en veiligheid onderhoudt de MID bilaterale relaties met een reeks van militaire diensten van Navo-lidstaten. Daarnaast onderhoudt de MID met andere dan Navo-lidstaten bilaterale contacten op het gebied van inlichtingen en veiligheid, waarvan het niveau en de intensiteit verschillen. Deze laatste categorie behelst de volgende landen:

Albanië, Australië, Brazilië, Bulgarije, Chili, Egypte, Estland, Finland, India, Indonesië, Israël, Japan, Koeweit, Maleisië, Marokko, Nieuw Zeeland, Oekraïne, Oostenrijk, Pakistan, Qatar, Roemenië, Singapore, Slovenië, Slowakije, Verenigde Arabische Emiraten, Venezuela, Zweden, Zuid-Afrika, Zuid-Korea en Zwitserland.

Partnership for Peace (PFP)

De Navo-lidstaten hebben met het PFP-programma een multilateraal kader geschapen om de samenwerking met de Midden- en Oost-Europese landen te intensiveren. Er worden onder meer gezamenlijke militaire oefeningen gehouden en er zijn uitwisselingsprogramma's voor opleidingen.

Defensie heeft in 1998 met een aantal Midden- en Oost-Europese militaire inlichtingen- en veiligheidsdiensten samenwerkingsovereenkomsten gesloten of reeds bestaande relaties geïntensiveerd. Het gaat hierbij om informatie-uitwisseling op gemeenschappelijke interessegebieden.

MID-archieven

Algemeen

De inspectie van de Algemene Rijksarchivaris (ARA) in 1997 heeft ertoe geleid dat in 1998 een aantal activiteiten is ondernomen ter verbetering van het beheer van de MID-archieven. Deze activiteiten hebben zich gericht op de archieven die in het verleden zijn gevormd en op de archiefvorming in de dynamische fase. Eén van de eerste maatregelen was een algemeen verbod op vernietiging van documenten. In een interne aanwijzing van 6 februari 1998 is dat verbod genuanceerd tot een verbod op vernietiging van documenten die onder de term "archiefbescheiden in de zin van de Archiefwet 1995" zijn te brengen. Deze aanwijzing, die in overleg met de ARA is opgesteld, blijft van kracht tot de formele vaststelling van de selectielijst voor de archiefbescheiden van de MID.

De verbetering van het archiefbeheer bij de MID geschiedt in nauwe samenwerking met de Rijksarchiefdienst. De ARA is in adviserende zin betrokken bij het gehele proces ter verbetering van het archiefbeheer. De coördinatie van alle activiteiten inzake het archiefbeheer is in handen van de stuurgroep Archieven MID. In deze stuurgroep nemen, naast vertegenwoordigers van de MID, ook vertegenwoordigers deel van de Rijksarchiefdienst, de Centrale Archief Selectiedienst (CAS) en de archiefdienst van het eigen departement.

Onderzoeken

In 1998 is gestart met twee onderzoeken ten aanzien van het archiefbeheer. De CAS onderzocht de aanwezigheid en de kwaliteit van de archieven. De heer dr. D. Engelen heeft onderzoek gedaan naar het vernietigingsbeleid binnen de MID. Hij zette zijn conclusies uiteen in het rapport "Oorzaak, aard en omvang van de van de oneigenlijke vernietiging van archiefmateriaal van de MID in de periode 1993-1998". Daarin stelt hij dat vernietiging geen uitgangspunt bij het archiefbeheer is geweest, maar dat er niet conform de voorschriften is vernietigd.

Uitspraken over de aard en de omvang van het materiaal dat in de loop der jaren oneigenlijk is vernietigd, kunnen pas worden gedaan na afloop van het institutionele onderzoek. De heer Engelen verwacht in januari 1999 met dat laatste onderzoek gereed te zijn.

De CAS constateerde in zijn inventarisatie "Staat der archieven van de Militaire Inlichtingendienst" dat het beeld van de kwantiteit in positieve zin moet worden bijgesteld. De dienst trof veel meer materiaal aan dan aanvankelijk werd verondersteld, maar constateerde tevens dat de toegankelijkheid matig tot slecht is.

Basisselectiedocument

Eind 1997 is het concept van de basisselectie aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aangeboden. De verdere afhandeling van de concept-selectielijst zal plaatsvinden nadat het rapport "Institutioneel onderzoek" ter beschikking is gekomen. De lijst is nodig als wettelijk vereiste basis voor het vernietigen van archiefbescheiden. De overbrenging van archiefbescheiden naar het Algemeen Rijksarchief zal ook in de toekomst op basis van deze lijst plaatsvinden.

Inspectie Algemene Rijksarchivaris

De ARA heeft na een hernieuwde inspectie (op 6 oktober 1998) het inspectierapport "Archiefbeheer van de Militaire Inlichtingendienst" aan de MID aangeboden. Hij constateerde weliswaar een aantal tekortkomingen, maar ook een groot aantal activiteiten op archiefgebied die in de loop van 1999 moeten leiden tot de noodzakelijke verbetering van het archiefbeheer.

Inventarisatie en beschrijving MID-archieven

De omvang van de papieren archieven bedraagt ongeveer 1500 strekkende meter. De bewerking van deze archieven zal een periode van vijf à zes jaar vergen. Op verzoek van de Tweede Kamer wordt onderzocht of

deze bewerkingsperiode kan worden teruggebracht tot vier jaar.

Gelet op de wens van de Tweede Kamer heeft de CAS in 1998 aan de inventarisatie, de beschrijving en de verdere bewerking van specifieke dossiers, zoals het Suriname-dossier en het Fatima-dossier, de hoogste prioriteit gegeven. In het eerste kwartaal van 1999 zijn de werkzaamheden aan deze dossiers voltooid.

Daarnaast heeft de CAS de archieven van de Nederlandse Censuurdienst/893 veldpost-censuurdetachement en van de archieven die betrekking hebben op Nederlands Oost-Indië, Nederlands Nieuw-Guinea en Korea beschreven en bewerkt. Deze archieven zijn afkomstig van de voormalige Marine Inlichtingendienst en zijn voorgangers in Nieuw-Guinea, alsmede van de Marinestaf. Ook deze werkzaamheden zijn in de loop van het eerste kwartaal 1999 voltooid.

In de laatste maanden van 1998 heeft de CAS voorbereidingen getroffen om vanaf januari 1999 te beginnen met de beschrijving en de bewerking van de archieven van de voormalige Landmacht Inlichtingendienst en de Luchtmacht Inlichtingendienst.

Elektronisch archief

In 1998 is na overleg met de ARA een aanwijzing voorbereid voor het maken van "back-ups" van elektronische bestanden. In samenwerking met de CAS wordt de inventarisatie van de elektronische archiefbestanden voorbereid. Deze inventarisatie zal in het eerste kwartaal 1999 worden uitgevoerd. Hierna worden – indien nodig – eventuele bewerkingsplannen opgesteld.

Microfilms

De CAS is begonnen met de voorbereiding van de bewerking van microfilms. De CAS zal in februari 1999 met de bewerking in Winschoten een aanvang maken. De bewerking vindt plaats in overleg met de ARA.

Opleiding archief-personeel

Het archiefpersoneel van de MID is in 1998 verder opgeleid. De medewerkers van de eenheden documentaire informatievoorziening hebben deelgenomen aan twee DIOR-modules. In 1999 is een verdere verdieping van het kennisniveau van dit personeel voorzien op het gebied van archiefbeheer en dossiervorming. Voorts wordt een opleiding gestart ter ondersteuning van het nieuw in te voeren postregistratiesysteem.

Inrichting archiefruimten

In het nieuwe onderkomen van de MID geschiedt de inrichting van archiefruimten volgens de bij of krachtens de Archiefwet 1995 gestelde eisen en aanwijzingen van de ARA.

Ten aanzien van de bestaande archiefruimten bij de centrale organisatie en TNO is op advies van de ARA een aantal maatregelen getroffen. Deze maatregelen betreffen het voorkómen van calamiteiten door het installeren van rook-, brand en watermelders en het plaatsen van brandblusapparatuur.

Postregistratiesysteem

Archiefbescheiden binnen de MID zullen in de nabije toekomst worden geregistreerd met een integraal (geautomatiseerd) postregistratiesysteem. Thans is voorzien dat het nieuwe postregistratiesysteem in de tweede helft van 1999 operationeel zal zijn. Factoren van invloed zijn de thans lopende voorbereidingen op de komende reorganisatie van de MID (medio/eind 1999) en de noodzakelijk gebleken afstemming met de - door Defensie te voeren - standaard voor het registreren van archiefbescheiden.

Medezeggenschap

Van januari 1998 tot en met juni 1998 is het medezeggenschapsoverleg met de dienstleiding (HMID) gevoerd in de Bijzondere Medezeggenschapscommissie (BMC). Deze commissie heeft zichzelf nadrukkelijk ten taak gesteld te streven naar behoud van werk en het voorkomen van personeelsovertolligheid. De BMC heeft in 1998 aangedrongen op een evaluatie van de in 1997 geïmplementeerde reorganisatie (de verreгаande integratie van de I&V-diensten bij het ministerie van Defensie). Deze evaluatie is er niet gekomen, maar wel heeft de Directie Organisatie en Informatie (DOI) in 1998 de dienst doorgelicht. Een deel van de conclusies en aanbevelingen, vastgelegd in het DOI-rapport "Nieuw evenwicht" van 4 november 1998, kwam overeen met de opmerkingen van de BMC ten aanzien van het reorganisatievoorstel uit 1996. De BMC heeft in 1998 herhaaldelijk aangedrongen op afdoening van nog openstaande actiepunten uit de vorige reorganisatie. Eind 1998 waren vrijwel alle actiepunten afgedaan.

Na de uitvoering van de reorganisatie van 1996, waarmee de MID-structuur officieel werd vastgelegd, zijn in 1998 verkiezingen voor een regulier overlegorgaan uitgeschreven. Op 8 juni 1998 is het overlegorgaan geïnstalleerd. Het nieuwe overleg bij de MID is, vooruitlopend op de implementatie van de Wet op de Ondernemingsraden binnen het ministerie van Defensie (de WOR) reeds naar de geest van deze nieuwe wet geregeld. De dienstcommissie MID (DC MID) en het onderdeel-overlegorgaan MID (OOO MID) vergaderen gezamenlijk onder de naam OOO/DC MID, dat naar buiten treedt onder de naam ondernemingsraad MID (OR MID).

In de tweede helft van 1998 heeft de OR MID zeven maal vergaderd. Voorts zijn er drie overlegvergaderingen geweest van OR MID met het hoofd van de dienst. De onderwerpen in de overlegvergaderingen hadden vooral betrekking op de algemene bedrijfsvoering binnen de MID, het rapport van Van Kemenade, het DOI-rapport, de rol en positie van de medezeggenschap met het oog op een eventuele reorganisatie en de bevordering van saamhorigheid. Het overleg wordt als zeer constructief ervaren door zowel de dienstleiding als het OOO en de DC.

Tevens participeert de OR MID met een vijftal vertegenwoordigers in het Niveau-1-Overleg; de gemeenschappelijke medezeggenschapscommissie Centrale organisatie. De plaatsvervangend Secretaris Generaal (PSG) fungeert als voorzitter van dit overleg.

Personeel en faciliteiten

Algemeen

De taken die de MID uitvoert - evenals de processen die binnen de MID verlopen - worden in beginsel centraal ondersteund. Deze ondersteuning behelst de personele vulling, de automatisering, de financiën en de huisvesting. Een deel van de benodigde ondersteuning verloopt decentraal, bijvoorbeeld de kwaliteitszorg betreffende personele expertise, door gericht personeel cursussen te laten volgen. Dit hoofdstuk bevat een kort overzicht van voornoemde activiteiten.

Formatie MID

De formatieve sterkte van de MID is in 1998 gedaald met 53 vte (voltijdsequivalenten). De sterkte is daarmee op 785 vte gekomen. De belangrijkste oorzaak voor de daling van de sterkte is het vervallen van 44 tijdelijke functies. Een tijdelijke uitbreiding heeft plaatsgevonden voor de invulling van ondersteunende functies. De formatie wordt de komende twee jaar verder afgebouwd met 52 vte. Daarin is de afbouw van tijdelijke uitbreidingen verwerkt. De formatieve sterkte van de MID komt daarmee uiteindelijk uit op 733 vte. Eventuele consequenties van een recent afgerond organisatie-onderzoek (zie het hoofdstuk reorganisatie MID) moeten dan nog worden verwerkt.

Bezetting MID

De afbouw van de werkelijke sterkte loopt vooruit op de formatieve afbouw. Mede door het grote aantal vacatures was er sprake van een ruime onderrealisatie. Eind 1998 bedroeg de werkelijke sterkte 731 vte, tegen een formatieve sterkte van 785 vte. Het personeelsbestand bestaat voor 52% uit burgers en voor 48% uit militair personeel.

Opleiding en vorming

MID-personeel volgt "reguliere" cursussen, die open staan voor medewerkers van overheidsinstanties. In 1998 betrof dit cursussen op het terrein van management en organisatie, financieel beheer, personeelsmanagement, documentaire informatievoorziening, archivering en automatisering. Daarnaast volgden MID-medewerkers cursussen die zijn gerelateerd aan de operationele taakstelling van de MID.

De School Militaire Inlichtingendienst (SMID) te Ede, die deel uitmaakt van de Koninklijke landmacht, vervult een belangrijke rol bij de operationele opleiding van MID-personeel. Een aantal medewerkers heeft ook een opleiding gevolgd op buitenlandse instituten.

Interne veiligheid

De interne veiligheid wordt vanwege de gevoelige aard van de aanwezige informatie nauwlettend bewaakt. Naast de lokale veiligheidsfunctionarissen is centraal bij de MID een coördinerend veiligheidsfunctionaris aangesteld. De voornaamste taak van deze functionaris is het onderhouden en verder ontwikkelen van een veiligheidsplan voor de MID. Ten behoeve van de beveiliging van materiële beheers- en beveiligingszaken is ook een crypto-configuratiemanager aangesteld.

Financiën

De kosten van de MID in het jaar 1998 kunnen als volgt worden gespecificeerd
(in mln guldens):

Bezoldiging burgers MID	32,9
Bezoldiging militairen MID	30,6
Overige personele kosten	4,9
Materieel MID (exploitatie en investeringen)	32,8
Totaal	103,1

Informatisering en automatisering

De MID verzamelt grote hoeveelheden informatie. Deze informatie wordt grotendeels binnen de MID geselecteerd, bewerkt en uitgewisseld.

Automatiseringsmiddelen zijn daarbij onmisbaar. Er zijn voorbereidingen getroffen voor de vernieuwing van de geautomatiseerde systemen waarover de MID thans beschikt. De systemen ondersteunen activiteiten van de MID op operationeel en beheersmatig terrein.

Op informatiserings- en automatiseringsgebied is in 1998 deelgenomen aan diverse Navo-projecten. De beveiliging van informatiesystemen heeft daarbij de nodige aandacht gekregen. Dergelijke maatregelen werken vertragend op de doorvoer van elektronische informatie. Vandaar dat een ontwikkelingsopdracht is geplaatst om vercijferapparatuur te ontwikkelen die snelheden tot 2 Mb/s kan bereiken.

De in 1997 gestarte inventarisatie van de millenniumproblematiek is dit jaar voortgezet met een prioriteitstelling van de problemen en er is een aanvang gemaakt met de oplossingstrajecten.

Arbo

In opdracht van het Hoofd Militaire Inlichtingendienst is in 1998 door de Arbo Management Groep een risico-inventarisatie en – evaluatie (RI&E) uitgevoerd. De uitkomsten vormen de grondslag van het MID arbo-beleid. De RI&E heeft betrekking op alle risico's in verband met de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van de werknemers. Door interviews, werkplekbezoeken en de bestudering van relevante documenten is een globaal beeld ontstaan van de arbeidsomstandigheden bij de MID. De resultaten en aanbevelingen uit deze rapportage worden als uitgangspunten gebruikt voor een plan van aanpak. Hierbij geïnventariseerde knelpunten in de arbeidsomstandigheden worden beoordeeld en getoetst aan de geldende normen en criteria. De relatieve ernst van de geconstateerde tekortkomingen zorgt voor de prioriteitstelling in het plan van aanpak. In dit kader zijn beeldscherm-ergonomie, werkdruk en huisvesting concrete knelpunten waaraan MID-breed extra aandacht zal worden besteed. Na de verhuizing van de MID naar de Frederikkazerne zullen alle knelpunten worden aangepakt.

Huisvesting

Bij de verhuizing van de afdelingen naar de Frederikkazerne is enige vertraging opgetreden. In juni 1998 is het Rayon Randstad vanuit Gouda naar de Frederikkazerne verhuisd. Thans is voorzien dat in 1999 het grootste deel van de MID - dat is gehuisvest op de Kalvermarkt - naar de Frederikkazerne zal verhuizen.

Reorganisatie MID

In 1998 heeft de MID een organisatie-onderzoek ondergaan. Dit onderzoek is uitgevoerd door de Directie Organisatie en Informatie (DOI) van het ministerie van Defensie. Het rapport "Nieuw Evenwicht" is een kritische beschouwing geworden over de organisatie en het functioneren van de MID. Uit het rapport kwamen twee belangrijke conclusies naar voren: aanpassing van de werkwijze van de MID en de verdere integratie van de dienst zijn noodzakelijk. Dit rapport, waarmee de minister van Defensie heeft ingestemd, vormt de grondslag van een ingrijpende reorganisatie van de MID.

De plaatsvervangend Secretaris-Generaal heeft hiertoe inmiddels opdracht gegeven en heeft een externe projectmanager aangesteld. 1999 zal voor de MID in het teken van deze reorganisatie staan.